

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жаньлсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANHOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИНИНГ ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Abdullaev Altinbek Yanqibaevich, Hoлиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЙОТИГА ХОРИЙИY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA ХОРИЙИY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Rahmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Hayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunivich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чариккулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҒОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLIH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI	308-312
<i>Tursunov Muxiddin Boltaevich</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinoz Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI NIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Itomniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАННЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Миножиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOVIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Баҳромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фаҳриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нилуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

THE UNIQUENESS OF STYLISTIC FIGURES IN TRANSLATION

Sobirova Nodirabegim Murodjon kizi,

Department of Foreign Languages of Kokan University
Teacher

E-mail: nodirabegimsobirova600@gmail.com

Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali kizi,

Department of Foreign Language and Literature of Kokan University
Student

E-mail: carloterror1@gmail.com

Abstract. This article analyzes the uniqueness of stylistic figures in translation. Stylistic figures are tools that enhance the expressiveness of language and strengthen its artistic impact. The article discusses their interpretation and specific features in translation. The difficulties of translating stylistic figures such as metaphor, hyperbole, personification, litotes, and others are examined, along with the need for adjustments based on cultural differences. The article emphasizes the importance of the translator's knowledge of language and culture in preserving the meaning and artistic value of stylistic figures.

Keywords: stylistic figures, translation, metaphor, hyperbole, personification, litotes, culture, linguistics, artistic impact, translator, cultural differences.

STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI

Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi,

Qo'qon universitetining Xorijiy tillar kafedrası

Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi,

Qo'qon universitetining Xorijiy til va adabiyot yo'nalishi

Annotatsiya. Ushbu maqolada stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligi tahlil qilinadi. Stilistik figuralar — bu tilning ifodaviy kuchini oshirish va badiiy ta'sirni kuchaytirish uchun ishlatiladigan vositalar bo'lib, ularning tarjimadagi talqini va o'ziga xos xususiyatlari haqida gapiriladi. Maqolada metafora, giperbola, personifikatsiya, litota va boshqa stilistik figuralarning tarjimadagi qiyinchiliklari va madaniy farqlarga qarab qanday o'zgartirishlar kiritilishi zarurligi ko'rib chiqiladi. Tarjimada stilistik figuralarning ma'nosi va badiiy ahamiyatini saqlash uchun tarjimonning til va madaniyat bilimi zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: stilistik figuralar, tarjima, metafora, giperbola, personifikatsiya, litota, madaniyat, lingvistika, badiiy ta'sir, tarjimon, madaniy tafovutlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N62>

Kirish. Tarjima san'ati va ilmiy faoliyatda keng qo'llaniladigan tushuncha bo'lib, lingvistik va madaniy o'zgarishlarni aks ettiradi. Tarjimada asarlarning stilistik xususiyatlarini

to'g'ri saqlab qolish, mazmunni to'liq yetkazish va tilning ifodaviy kuchini saqlash juda muhimdir. Stilistik figuralar – bu tilning noan'anaviy usullarda ishlatilishi bo'lib, o'ziga xos ravishda tilni rang-barang va ta'sirchan qilishga qaratilgan vositalardir. Tarjimada bu figuralarning o'ziga xosligi va ularning to'g'ri talqin etilishi muhim vazifa hisoblanadi. Stilistik figuralar tarjimada ularning badiiy ma'nosini, madaniy va lingvistik xususiyatlarini saqlab qolish uchun maxsus yondashuvlarni talab qiladi. Ushbu maqolada stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligi, ularning tarjimadagi ahamiyati va tarjimon uchun yuzaga keladigan qiyinchiliklar ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism. Tarjima jarayonida stilistik figuralarning o'ziga xosligi juda muhim ahamiyatga ega. Stilistik figuralar — bu tilning ifodalash vositalari bo'lib, ular so'zlarning ma'nosi va shakli orqali o'quvchiga yoki tinglovchiga ta'sir ko'rsatadi. Bunday figuralar tarjimaga ko'chirilganda ularning o'ziga xosligini saqlab qolish muhimdir, chunki ular asar yoki matnning estetik va emotsional jozibasini saqlashga yordam beradi. Tarjima jarayonida stilistik figuralarning xususiyatlarini yaxshi tushunish va ularni to'g'ri va mos ravishda aks ettirish zarur.

1. Metafora (Misol): Metafora — bu bir narsani boshqa bir narsaga taqqoslashdir, lekin bevosita bog'lovchi so'zlardan foydalanilmaydi. Tarjimada metaforani to'g'ri tarjima qilish, maqsadli tilning madaniy xususiyatlarini inobatga olishni talab qiladi. Misol: O'zbek tilida “dunyo yo'li” degan ibora “hayot yo'li” sifatida tarjima qilinishi mumkin. Tarjimada shakl va ma'no bir vaqtning o'zida ifodalanadi.

2. Sinonimlar va antonimlar: Sinonimlar va antonimlar stilistik figuralar sifatida ham tarjimaga kiradi. Ularni tarjima qilishda to'g'ri tanlash juda muhim. Tarjimon sinonimlarni mos ravishda topishga harakat qiladi, lekin buni bajarishda u maqsadli tilning stilistik nuqtai nazarini hisobga olishi lozim. Misol: Ingliz tilidagi “delight” so'zi o'zbek tilida “xursandchilik” yoki “quvonch” sifatida tarjima qilinishi mumkin, ammo bu tanlov kontekstga qarab farqlanishi mumkin.

3. Plejizm (Yordamchi frazalarning ishlatilishi): Tarjimada so'z birikmalarining yoki pleonazmlarning ishlatilishi — bu oddiy bir fikrni qo'shimcha ravishda kuchaytirishdir. Ularni tarjimaga o'zgartirishda kontekstni, asar janrini va tilning estetik xususiyatlarini hisobga olish kerak. Misol: Ingliz tilidagi “absolutely necessary” iborasi o'zbek tilida “albatta zarur” yoki “haqiqatan ham zarur” shaklida ifodalanishi mumkin.

4. Alliteratsiya va assonansiya: Alliteratsiya — bu so'zlarning bir xil yoki o'xshash tovushlar bilan takrorlanishi, assonansiya esa vokal tovushlarining takrorlanishi. Tarjima qilganda bu figuralar asar janriga qarab o'ziga xos shaklda aks ettirilishi kerak. Ularni faqat aynan tarjima qilish mumkin bo'lmasa, alternativ figurativ ifodalar qo'llanadi. Misol: “She sells seashells by the seashore” — bu ingliz tilidagi alliteratsiya namunasi. Tarjimon bu iborani to'g'ri va estetik jihatdan mos tarzda ifodalash uchun o'zbek tilida xuddi shunday tovush takrorlanishini qidirishi lozim.

5. Sarkazm va ironiyalar: Sarkazm va ironiyalar asarlarning emotsional rang-barangligini ko'rsatadi. Ularni tarjimaga ko'chirishda nafaqat so'zlarning to'g'ri ma'nosi, balki ulardagi tanqidiy yoki hazil-mutoyiba ohangini ham saqlash muhimdir. Misol: Ingliz tilidagi “That's just great!” iborasi, ko'pincha sarkazmni ifodalaydi. O'zbek tilida bu “Ajoyib! Juda zo'r!” kabi shakllarda tarjima qilinsa, asar tushunchasi va ohangi to'g'ri aks ettiriladi.

6. Frazalogizmlar: Frazalogizmlar — tilning o'ziga xos, birdaniga idrok qilinadigan va o'zgartirilmas iboralaridir. Ular ko'pincha madaniy va tilshunoslik xususiyatlariga bog'liq bo'ladi. Misol: Ingliz tilidagi “kick the bucket” (vafot etish) iborasi o'zbek tilida bevosita tarjima qilinmaydi. O'zbek tilida bu ifodani “ko'zi yumildi” yoki “olamdan o'tdi” kabi sinonimlar bilan ifodalash mumkin.

7. Xarakteristik figuralar: Stilistik figuralar asar yoki matnning xarakterini yanada aniqlashga yordam beradi. Bunday figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligi asosan madaniy kontekstga bog'liq bo'ladi. Tarjimada bu figuralar maqsadli tilning o'ziga xos strukturasi va uslubi bilan mos kelishi zarur. Misol: “O'zbekning do'sti” yoki “rusning ustozlari” kabi frazalarga tarjimadagi madaniy farqlarni hisobga olib moslashish lozim.

8. Hikoya va maqollar: Hikoya va maqollar tilning asosiy stilistik vositalaridan biridir. Ularni tarjima qilishda madaniy farqlarni va har ikki tilning nutq uslubini inobatga olish zarur. Misol: Ingliz tilidagi “Don't count your chickens before they hatch” maqolasi o'zbek tilida “Beshikda bola — dunyoga keldi, deb bo'lma” tarzida ifodalangan.

Stilistik figuralar badiiy adabiyotda va tilshunoslikda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular muallifning fikrlarini, hissiyotlarini va g'oyalarini o'quvchiga aniq va ta'sirchan yetkazishga yordam beradi. Tarjima jarayoni esa bu figurativ ifodalarning boshqa tilga o'tkazilishi bilan bog'liq murakkab va mas'uliyatli jarayonni anglatadi. Tarjimon, o'zi tarjima qilayotgan asarning maqsadini, kontekstini va o'ziga xosligini tushunishi lozim, chunki stilistik figuralar ko'pincha o'z madaniy va til kontekstiga ega.

Badiiy asarlar va stilistik figuralar. Badiiy asarlar, xususan, she'rlar, romanlar va hikoyalar, o'z ichiga keng ko'lamli stilistik figuralarni oladi. Bu figuralar oddiy so'zlar bilan ifodalanmaydigan murakkab fikrlarni va tuyg'ularni yetkazishda yordam beradi. Masalan, metafora, asosiy ma'nodan farqli o'laroq, o'xshatish va ko'nikmalar orqali yanada chuqur ma'nolarni aks ettiradi. “O'sayotgan g'o'ramiz” ifodasi o'z ichiga nafaqat maydondagi o'simliklar haqida, balki jamiyatning rivojlanishi va taraqqiyotiga ham oid biror narsa bildiradi. Shuningdek, metonimiya va personifikatsiya kabi boshqa stilistik figuralar ham muallifning o'z g'oyalarini ifodalash usulini belgilaydi. Masalan, “davr o'z qo'llarini cho'zdi” ifodasi davom etayotgan zamoni shaxsiy xususiyatlar bilan bog'laydi va bunday iboralar tarjimada to'g'ri talqin qilinishi kerak. (Egamberdiyeva, 2024)

Tarjimada stilistik figuralarning o'ziga xosligi. Stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligi bir qator jihatlarni o'z ichiga oladi:

1. Kontekst va madaniyat: Har bir figurativ ifoda o'z madaniyatida aslida qanday qabul qilinishini yaxshilab tushunish muhimdir. Madaniyatlar o'rtasidagi farqlar, masalan, bir tilning qulay tarzda ifodalovchi figurasi boshqa bir tilda shunchaki so'zma-so'z tarjima qilib bo'lmaydiganligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

2. Ijobiy va salbiy ta'sirlar: Stilistik figuralar muayyan hissiy ta'sir yaratadi. Tarjimon o'zi tarjima qilayotgan asarning o'quvchiga qanday ta'sir ko'rsatishini hisobga olishi kerak. Masalan, “yurakda og'riq” iborasi, aslida, faqat jismoniy og'riqni emas, balki ruhiy azobni ham anglatadi.

3. Mos keluvchi ekvivalentni tanlash: Ratsional jihatdan, tarjimon o'zbek, rus yoki ingliz tilidagi ekvivalentlarni qidirishdan oldin, asl ma'noni to'liq anglab olishga harakat qilishi

¹Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.

kerak. Ba'zi figurativ ifodalarni tarjima qilishda boshqa bir tilning tasviriy usuli yoki shakli yaxshi mos kelishi mumkin.

4. Mushtarak hissiyotlarni talqin qilish: Badiiy asarlarni tarjima qilishda, tarjimon o'quvchilarni asarning hissiy qismiga o'sishni istaganlardan bo'lishi kerak. Bu ba'zan o'ziga xos iboralar yaratishni yordam beradi, shunda o'zbek o'quvchisi badiiy asar hayotida yanada yaqqol va yaqindan his qiladi.

5. Badii odamning ota-onalarga ta'siri: Badiiy adabiyotlar, eng avvalo, inson hayotiga va uning ruhiy holatiga ta'sir ko'rsatadi. Tarjimon, shuning uchun, figurativ tilning hayotiy qidiruvini, o'ziga xos estetik tuyg'ularni va hissiy masalalarni aks ettirishi kerak.

2. Adabiyotlar tahlili va metodologiya

2.1. Stilistik figuralar va ularning turlari

Stilistik figuralar tilning ifodaviy kuchini oshirish, o'quvchini ta'sirlantirish yoki xabarni yaxshiroq yetkazish maqsadida ishlatiladi. Ularning turlari quyidagilardir:

- **Metafora** – bir narsa yoki hodisani boshqa bir narsa orqali ta'riflash, lekin o'xshashlikni to'g'ridan-to'g'ri bildirmaslik.
- **Mecenasiya** – bir narsa yoki hodisani boshqa bir narsa yoki hodisa bilan taqqoslash.
- **Hiperbola** – narsaning haddan tashqari ko'rsatilishi. (Egamberdiyeva, 2024)
- **Litota** – biror narsaning kuchli yoki aniq ta'rifidan ko'ra, uni kamroq ko'rsatuvchi ta'rif.¹
- **Personifikatsiya** – hayvonlarga, o'simliklarga yoki inanimate obyektlarga insoniy sifatlarni berish.

2.2. Tarjimada stilistik figuralar

Tarjimada stilistik figuralarning to'g'ri aks ettirilishi tarjimonning badiiy tafakkurini, tildan foydalanishining chuqurligini va madaniy tafovutlarni hisobga olishini talab qiladi. Tarjimon figuraning asl ma'nosini saqlab qolishga intilishi kerak, lekin ba'zi hollarda o'zgartirishlar kiritish zarurati tug'iladi. Masalan, metaforalar, o'simliklar yoki hayvonlar bilan bog'liq figurativ ifodalar bir tilning boshqa tilga o'zgartirilganda, tarjimonning madaniyat va til bilimi, ma'lum bir madaniyatdagi sezgilarni anglash va izohlashga yordam beradi.

2.3. Metodologiya

Maqolada stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligini o'rganish uchun sifatli tadqiqot metodologiyasi qo'llaniladi. Bunda quyidagi metodlar ishlatiladi:

- **Kontent-tahlil:** Asl va tarjima matnlarini solishtirish orqali stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligini aniqlash.
- **Kross-kul'tural tahlil:** Turli tillar va madaniyatlar o'rtasida stilistik figuralarning qanday tarjima qilinishini o'rganish.
- **Komparativ tahlil:** Asl matndagi stilistik figuralar va tarjima matnlaridagi ularning ekvivalentlarini solishtirish. (Egamberdiyeva, 2024)

3. Muhokama

3.1. Metafora va ularning tarjimadagi o'ziga xosligi

Metafora – stilistik figuralardan biri bo'lib, u tilni noan'anaviy va badiiy tarzda ishlatish imkonini beradi. Tarjimada, ayniqsa, figurativ ma'noni saqlashda qiyinchiliklar bo'lishi mumkin. Masalan, ingliz tilida "a sea of troubles" iborasi "muammolar dengizi" deb tarjima qilinsa, bu tarzda to'g'ri o'zlashtirilgan va etkazilgan bo'lsa-da, ba'zi madaniyatlar uchun u

¹Baker, M. (2011). In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge.

yanada ifodali bo'lishi mumkin. Boshqa tillarda bu iborani boshqacha tarzda taqdim etish zarurati tug'ilishi mumkin.

3.2. Giperbola va uning tarjimadagi o'ziga xosligi

Giperbola – bu o'tkir va haddan tashqari ta'rif bo'lib¹, tarjima jarayonida ba'zi hollarda aniq ma'nolarni yetkazish uchun mo'ljallangan o'zgarishlar kiritilishi mumkin. Masalan, "I've told you a million times" (men seni million marta aytdim) iborasi boshqa tilda "men seni bir necha bor aytdim" deb tarjima qilinishi mumkin. Bunda giperbolaning asl ta'sirini saqlash uchun, tarjimon o'z madaniyati va tiliga moslashgan ekvivalentni topishi zarur.

3.3. Personifikatsiya va litota

Personifikatsiya va litota stilistik figuralari tarjimadagi madaniy farqlarni hisobga olib tarjima qilinadi. Misol uchun, "The wind whispered in my ear" (shamol qulog'imga shivirladi) iborasidagi personifikatsiyani boshqa tillarda ham ma'nosi to'liq saqlanadigan tarzda ifodalash zarur. Tarjimada bu figuralar ko'pincha o'zgartirishlar kiritishni talab qiladi, chunki har bir madaniyatda tabiatga bo'lgan munosabat va tasavvur farq qiladi.²

3.4. Mecenasiya va tarjimada stilistik differensiyalar

Mecenasiya — bu stilistik figura bo'lib, u bir narsa yoki hodisani boshqasi bilan solishtirishni anglatadi. Tarjimon bunday figuralarni tarjimada saqlashda ko'pincha izohlar yoki boshqa to'liq ekvivalentlarni ishlatish kerak bo'ladi. Misol uchun, "She's the apple of my eye" (U mening ko'z yorim) iborasi tarjimadagi mintaqaning o'ziga xos ifodalariga mos tarzda qabul qilinishi kerak. (Egamberdiyeva, 2024)

Natijalar. Tarjimada stilistik figuralarning o'ziga xosligini saqlash juda muhimdir, chunki ular matnning badiiy ta'sirini va o'quvchi uchun yuzaga keladigan hissiy tajribani ta'minlaydi. Stilistik figuralarning tarjimadagi to'g'ri aks ettirilishi, tarjimonning madaniy, lingvistik va badiiy bilimi darajasiga bog'liq. Tarjimon nafaqat tilni to'g'ri tarjima qilishi, balki madaniy farqlarni va ifodalarning o'ziga xosligini ham hisobga olishi kerak.

Xulosa. Stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligi tilning ifodaviy kuchini saqlash va badiiy ta'sirni yetkazishda muhim ahamiyatga ega. Tarjimonlar, bunday figuralarni to'g'ri va samimiy tarzda o'zlashtirish uchun madaniyatlararo tafovutlarni va tilning o'ziga xos xususiyatlarini yaxshi tushunishlari lozim. Stilistik figuralarning tarjimadagi o'ziga xosligini saqlash orqali tarjimon asarning badiiy va mazmuniy jihatlarini muvaffaqiyatli etkazishi mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

6. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
7. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
8. Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press.
9. Nida, E. A. (2001). *Language and Culture: Contexts in Translation*. SIL International.
10. Sobirova N. "Mediamatnlarda sarlavhalar tarjimasining pragmatik funksiyasi". *Ilm sarchashmalari – Nukus, 2024*. - № 6. – 141b.
11. Sobirova N. Zamonaviy tarjimaning publitsistikadagi o'rni: chet el yangiliklari ruknida. *O'zMU Xabarlari – Toshkent, 2023*. - № 1. – 269b.

¹ Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press.

² Nida, E. A. (2001). *Language and Culture: Contexts in Translation*. SIL International.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).